

Edna O'Brien: Dívka

Jedna z nejméně známých osobností irské literatury 20. století Edna O'Brien vydala román s názvem *Girl (Dívka)*. Trauma unesených nigerijských šolaček v roce 2014 ji inspirovalo k napsání tohoto pozoruhodného románu.

Dívčí kolej. Dvorní vpadnou muži, kteří o sobě prohlašují, že jsou vojáci, kteří přišli, aby ochránili spící před místním povstáním. Ale vojáci to nejsou. Jsou to převlečení radikálové na lovu rekrutů a hledající, co by se dalo ukrást. Ani jedno nenajdou, a tak se řeknou, že „Holky stačí“ a odvedou je. Tak začíná děsivý román plný zvrátů [Edny O'Brien](#), příběh odehrávající se v nejmenované, ale rozeznatelné Nigerii terorizované násilníky z Boko Haram; příběh, který zůstává věrný autorčině odhodlání překračovat kontinenty i kultury, aby popsala bolest a utrpení žen a dívek a který též hluboce rezonuje jejím dílem posledních šesti dekád, trilogií *Venkovská děvčata*.

Venkovská děvčata je její první román, později rozvinutý v trilogii. Česky vyšel pouze její druhý díl s názvem *Děvče se zelenýma očima*. Mladé autorky v roce 1960 přinesl všeobecné uznání, třebaže v Irsku byl zakázán pro "nevhodný" důraz na sexualitu a kritický pohled na postavení žen v irské společnosti. V rodné farnosti byla dokonce kniha spálena.

Vše, co činí [O'Brien](#) v jejích románech nezapomenutelnou, je i v románu *Girl*. Splétá se tu ekonomika i lyrismus, stručné popisy se valí jeden přes druhý, aby dezorientovaly a zároveň udržovaly čtenářovu pozornost. Je tu intenzivní zaměření na citové životy žen na samém konci mentálního a fyzického věznění či omezování, jež se následně mění v črtu patriarchálních a teokratických struktur, které je v takovém područí drží. A je zde neustále přítomno tělesné vnímání a strádání.

Necelých 50 stran stačí této hutné knize, než se vnitřně převrátí v jakýsi hrůzný pikareskní román, unesené dívky jsou nahnány do mešity v pochmurném, bahnitém objektu, do něhož je odvezli (všechny kromě jedné, která vyskočila cestou z nákladáku, aby nemusela snášet budoucí); stávají se svědky strašné podívané.

Probíhá zde kamenování manželky hlavního emíra obviněné z cizoložství. Autorčin popis její smrti netrvá déle než jednu stránku. Popis je mistrovsky přesný a neúprosný: žena hledí „na bezútěšné okolí, na muže, možná i na svého manžela, nižší velitele, manželky, konkubíny a služebnice, téměř odtažitě“: nakonec jí kůže odpadá z hlavy, oči „se křečovitě zavřou“ a pak otevřou, „vědomé, zděšeně vypoulené, než se krk zvrátí, těžký a neviný“. I kameny použité k zabití mají svou zodpovědnost, „jsou spolupachatelé“, sesbírané do kolečka, až budou potřeba někdy příště.

Od úvodních stránek knihy („Byla jsem kdysi dívka, ale už nejsem...“) víme, že vypravěčka – její jméno Maryam je použito jen několikrát – porodila a že se a její dceři podařilo nějakým způsobem utéct, a nyní si neuvědomuje místo ani čas. Dozvídáme se však, že se jí skutečně podařilo uniknout z hlídaného objektu, kde byla mnohokrát znásilněna a poté přinucena k manželství a mateřství, a že její následná cesta byla plná nebezpečí, ztráty a zvrátů štěstěny.

Během té doby se k ní připojila další dívka, Buki; jejich vztah – jedna vůdkyně, druhá úzkostlivá a zmatená, obě tápající na cestě k sobě samým a za přežitím – je reminiscencí vztahu Cait a Baby v *Dívkách z venkova*.

Ke konci *Dívky* začíná vypravěčka přicházet o rozum, její jazyk se zadržává, až cítí, že je prostředníkem svých vězňů, kteří ji zvou zatracencem a rouhačem; později umlká, slova se rozpadají a písmena se rozsyávají na stránce. Je sporné, zda neoblomné síly v Maryamině životě – džihádisté, stát, její rodina, církve – budou pro ni dostatečně daleko, aby začala opět skládat jazyk dohromady.

O'Brien ve svých 88 letech stále více ztrácí strach z experimentování a riskování. Jistě, je to risk, psát příběhy o státu a lidech, kteří jsou jejímu prostředí velice vzdálení, zvláště když v konturách kopíruje únos z reálného života, oněch dívek z Chiboku v roce 2014.

Tento román, stejně jako ostatní autorčiny práce, je tak naléhavý, že je třeba připustit, že autorčiným hlavním tématem není spisovatelská marnivost – přání předvést všestrannost a rozsah – jako spíš nutkání a povinnost.

[Edna O'Brien](#), stejně jako [Margaret Atwood](#) v románu *Příběh služebnice*, vytvořila příběh, který mrazí.

Publikaci vydalo nakladatelství Farrar, Straus and Giroux 3. září 2019.

S využitím recenze Alex Clarkové přeložil Luboš Snížek a zpracovala redakce Literární.cz.